

Zbrodnia katyńska i zbrodnie na Wołyniu w polskiej polityce pamięci (1990-2019)

Powszechnie znany jest fakt, że każda elita rządząca usiłuje wypromować własną, wybiórczą wizję historii. Przyjęcie podobnego założenia sprawia, że przed badaczami wywodzącymi się z nauk społecznych otwiera się niezwykle obiecujące pole analiz. Szczególnie interesujące wydaje się badanie sposobu, w jaki instytucje państwowe usiłują wpływać na społeczną pamięć o wydarzeniach drażliwych i traumatycznych, szczególnie wtedy, gdy pamięć o nich była tłumiona przez długi czas. W kontekście współczesnej historii Polski na myśl niemal natychmiast nasuwają się dwa takie przypadki: zbrodnie katyńska i zbrodnie na Wołyniu.

Autorka będzie starała się osiągnąć następujące cele badawcze:

1. opisanie i zrozumienie sposobu, w jaki instytucje państwa polskiego próbowały wpłynąć na polską pamięć zbiorową o Katyniu i zbrodni na Wołyniu. Czasowy zakres analizy obejmować będzie okres 1990-2019. Szczególny nacisk zostanie położony na przekształcanie pamięci zbiorowej poprzez wykorzystanie systemu edukacji publicznej oraz rezolucji upamiętniających, przyjmowanych przez polski Parlament.
2. zebranie i przeanalizowanie danych dotyczących postaw wobec oficjalnej polityki pamięci. Uściślając, autorka będzie próbowała ustalić, czy działania upamiętniające, które prowadzone są z inicjatywy instytucji państwowych, a które dotyczą dwóch przywoływanych wydarzeń historycznych, są dostrzegane i pozytywnie oceniane przez polskie społeczeństwo.

Główna hipoteza badawcza brzmi następująco:

H1: Od lat 90. XX wieku wątek zbrodni katyńskiej był zagadnieniem wyraźnie eksponowanym przez twórców państwowej polityki pamięci. Znaczenie zbrodni wołyńskiej marginalizowano aż do końca pierwszej dekady XXI wieku.

Autorka projektu zastosuje następujące metody badawcze:

1. Jakościowa analiza treści – w ramach projektu przeprowadzona zostanie analiza stenogramów z posiedzeń sejmowych i senackich komisji odpowiedzialnych za przygotowanie projektów uchwał upamiętniających zbrodnię katyńską i zbrodnię na Wołyniu, analiza przemówień posłów i senatorów dotyczących przywołanej tematyki, wygłoszonych na plenarnych posiedzeniach Sejmu i Senatu, a także analiza ostatecznej treści uchwał upamiętniających zbrodnię katyńską i zbrodnię na Wołyniu przyjętych przez polski Parlament. Projekt zakłada również wykonanie jakościowej analizy treści szkolnych podstaw programowych oraz polskich podręczników do historii, wydawanych w okresie 1990-2019.

2. Metoda sondażowa – prezentowany projekt przewiduje wykonanie ogólnokrajowego sondażu. Zebrane zostaną informacje o postawach wobec oficjalnej polityki pamięci. Przywołane badanie zostanie przeprowadzone na reprezentatywnej (losowej) próbie dorosłych Polaków. W planowanym projekcie zastosowany zostanie warstwowy dobór próby. Przy warstwowaniu próby uwzględnione zostaną zmienne takie jak płeć, wiek, wykształcenie oraz region zamieszkiwany przez respondenta. Przy realizacji planowanego sondażu wykorzystany zostanie wywiad telefoniczny wspomagany komputerowo (CATI).

Przewidywany wpływ na rozwój nauki:

W projekcie podejmowana jest ważna, a jednocześnie niezwykle kontrowersyjna kwestia. Może być on postrzegany jako wkład w publiczną i akademicką dyskusję o pożądanym kształcie polskiej polityki pamięci. Pozyskane wyniki przyczynią się do pogłębienia wiedzy o tym wielopoziomym fenomenie. Zebrane informacje mogą zainteresować polskich decydentów politycznych oraz rozmaite organizacje pozarządowe, które zajmują się upamiętnianiem ofiar zbrodniczych reżimów totalitarnych.